

آن موقع تعدادی از نمایندگان موضوع پرداخت مبلغی نقدی به مردم را مطرح کردند. نظرشان این بود حالا که فشار تورم افزایش یافته و در آستانه عید هستیم، مبلغی به صورت نقد به مردم بپردازیم. آقای احمدی نژاد هم از این طرح استقبال کرد و قرار شد که افزایش ۹۱ درصدی تورم در آستانه عید هم با رئیس جمهور و ریاست مجلس و رؤسای کمیسیون های اقتصادی و نمایندگان اقتصادی مجلس خدمت رهبر معظم انقلاب رسیدند.

ایشان از دولت و مجلس خواست که طرحی برای حمایت از مردم در برابر آثار تحریم تهیه و به ایشان ارائه کنند. از فردای آن شب جلساتی به صورت منظم با همان ترکیبی که خدمت رهبری رسیده بودند در دفتر رئیس جمهور برگزار می شد. البته در این جلسات ۳ نفر یعنی آقایان ابروآنی، مخبر و فروزنده نیز از طرف دفتر ایشان شرکت می کردند که در این جلسات طرح گام دوم توسط بنده ارائه شد.

کلیات آن طرح چه بود؟ لطفاً بیشتر توضیح دهید؟

در سال ۹۱ ما نظام چند نرخ ارز داشتیم، پدیده ای که در زمان اجرای گام اول یعنی سال ۸۹ با آن مواجه نبودیم. لذا یکی از بحث ها این بود که اگر بخواهیم قیمت حامل ها را به ۹۰ درصد فوب خلیج فارس برسانیم، چه نرخ ارزی را باید مبنای قیمت گذاری آن به رyal قرار دهیم. به همین دلیل ۳ سناریو تهیه کرده بودیم که نرخ ارز ۱۲۶۶ تومان که به طور رسمی توسط بانک مرکزی اعلام شده بود. همچنین نرخ ۱۷۵۰ تومان، نرخ ۲۰۰۰ تومان و ۲۵۰۰ تومان بود. در هر یک از سناریوهای ارزی نرخ حامل ها تعیین شده بود و محاسبات لازم برای سنجش آثار آنها نیز صورت پذیرفته بود.

درباره آن جلسات بیشتر توضیح دهید؟

آن جلسات هر شب برگزار می شد و دولت در جلسات اولیه پیشنهادات خود را ارائه می کرد که معمولاً توسط بنده در چهارچوب اجرای گام دوم بود. اگر استیاه نکنم در خصوص آمار سناریوها علی لاریجانی ابهاماتی را مطرح کرد. لذا قرار شد من از طرف دولت و احمد توکللی از طرف مجلس به بانک مرکزی بروم و با دعوت از کارشناسان بانک مرکزی، وزارت اقتصاد، مرکز پژوهش های مجلس و مرکز آمار نظرات آنها را در خصوص روش استفاده شده توسط کارگروه اخذ کنیم. جلسه برگزار شد و تقریباً عموماً آنها نتایج را پذیرفتند، اما وی باز زیر بار طرح نمی رفت که شب بعد قرار شد آنها نظرات شان را ارائه کنند. به یاد دارم به تمام آنها کاغذهایی داده شد تا نظراتشان را به صورت مکتوب ارائه دهند. هنوز هم برگه نظرات آنها را دارم که افراد دیدگاه های متفاوتی داشتند.

عدای همچنان به گام دوم یا تغییراتی معتقد بودند و عدهای دیگر اصلاً به اجرای گام دوم اعتقاد نداشتند. لذا هیچ اجماعی حاصل نشد و متأسفانه یکی از بهترین فرصت های کشور برای ادامه هدفمندی یارانه ها از دست رفت و عملاً هدفمندی یارانه ها از دستور کار کشور خارج شد.

نشان می دهد. آن زمان پیشنهاد ما این بود که طرح هدفمندی را در مدت سه سال در ایران انجام بدهیم و هزینه هایش را هم بپذیریم. اگر می توانستیم این طرح را به سرمنزل مقصود برسانیم، منافع بلندمدتی داشت. اینکه طرحی را به صورت ناقص انجام بدهیم و سپس آن را به فضای سیاسی ببریم و اصلاحات در این زمینه را متوقف کنیم، هزینه های بیشتری برای اقتصاد ایران دارد.

آن زمان دولت برای اجرای فاز دوم چقدر آماده بود؟

چون تجربه گام اول را داشتیم، برای اجرای گام دوم آمادگی بیشتری داشتیم. همچنین دولت برای اجرای گام اول دورخیز سه یا چهار ساله کرده بود. بنابراین تجربه و دانش ما در این زمینه کافی بود و سازگار و نهادسازی های لازم هم در دولت برای اجرای گام دوم وجود داشت. البته به دلیل تحریم ها شرایط سختی پیش رو داشتیم، تورم افزایش پیدا کرده بود و شرایط سختی در اقتصاد ایران به وجود آمده بود. اما پیش بینی دولت این بود که می تواند گام دوم را اجرا کند و بخشی از پازل اصلاحات قیمتی را تکمیل نماید زیرا این اراده در دولت وجود داشت.

در سناریویی که تعیین کرده بودید، میزان تورم و رشد اقتصادی را هم دیده بودید؟

بله، تمام این موارد را در قالب مدل هایمان دیده بودیم. در همان جلسه ای که در مورد آثار طرح میان دولت و مجلس اختلاف پیش آمد، حرف همین بود که ممکن است نتایجی که شما مطرح می کنید را کارشناسان مرکز پژوهش ها یا دستگاه های دیگر قبول نداشته باشند. به همین دلیل جلسه ای در بانک مرکزی برگزار کردیم و کارشناسان در این خصوص نظراتشان را اعلام کردند. بنابراین ما اثرات این طرح را هم کاملاً پیش بینی کرده بودیم.

چه گروه ها و طیف هایی با اجرای فاز دوم هدفمندی یارانه ها در آن برهه مخالف و معتقد بودند نباید گام دوم هدفمندی اجرا شود؟

در آن زمان بدنه مجلس و حتی برخی از نهادهای تخصصی کشور با اجرای گام دوم موافق نبودند. غیر از دولت که البته نه همه دولت و فقط بخش تصمیم گیر اصلی در دولت موافق این کار بودند، در بخش های دیگر من اراده انجام این کار را نمی دیدم و حتی فکری می کنم بسیاری از نهادهای تصمیم گیرنده نیز موافق اجرای گام دوم نبودند.

چرا؟

به دلیل شرایط آن زمان که همراه با تشدید تحریم ها بود و اثرات بسیار مخربی هم روی اقتصاد ایران گذاشته بود. علاوه بر این، اختلاف بین دولت و مجلس نیز بسیار زیاد بود و درباره اجرای گام اول همچنان نقدهایی وجود داشت که مورد اختلاف بین دولت و مجلس بود. این اختلافات را دولت و مجلس نمی توانستند حل کنند و به دستگاه نظارتی کشیده شده بود و دستگاه نظارتی هم خیلی سفت و محکم ورود کرده بود، بنابراین بستر مناسبی برای اجرای طرح دیده نمی شد.

خب نهایتاً برای رهبر معظم انقلاب چه طرحی آماده کردید؟

آن موقع تعدادی از نمایندگان موضوع پرداخت مبلغی نقدی به مردم را مطرح کردند. نظرشان این بود حالا که فشار تورم افزایش یافته و در آستانه عید هستیم، مبلغی به صورت نقد به مردم بپردازیم. آقای احمدی نژاد هم از این طرح استقبال کرد و قرار شد که پیشنهاد شود تا با دستور رهبری مبلغی از صندوق توسعه ملی به این کار اختصاص یابد و این همان طرحی بود که به عیدانه معروف شد. آن زمان بنده علاوه بر مسئولیت یارانه ها، ریاست هیأت عامل صندوق توسعه را نیز برعهده داشتیم. دستور رهبر معظم انقلاب نیز پرداخت وام سه ساله به دولت بابت اختصاص به عیدانه بود که انجام شد و آقای بهروز مرادی رئیس وقت سازمان برنامه تعهد کرد که این مبلغ را طی ۳ سال به دولت بازپرداخت کند. در بودجه سال ۹۲ نیز یک سوم این مبلغ پیش بینی و به حساب صندوق واریز شد لذا در تاریخ پنجم اسفند ماه سال ۹۲ به حساب هر فرد مبلغ ۸۵ هزار تومان واریز گردید.

دولت و آقای احمدی نژاد این مسأله را به راحتی پذیرفت؟

بله پذیرفت چون بالاخره لازمه اش توافق با مجلس بود. فضای سیاسی آن دوران را اگر یکبار دیگر مرور کنید، به یاد می آورید که اختلافات بین دولت و مجلس بسیار زیاد بود. بخصوص بعد از آن صحبت هایی که آقای احمدی نژاد در مجلس داشت، اختلافات با آقای لاریجانی تشدید شد. از آن به بعد دیگر اصلاً فضایی وجود نداشت که ما بتوانیم تفاهم کنیم و قاعدتاً دولت هم که به صورت یک طرفه، آن هم در سال ۹۲ نمی توانست طرح را اجرا کند. بنابراین دیگر فضایی برای طرح این موضوع در کشور وجود نداشت.

متوقف کردن فاز دوم اجرای طرح هدفمندی چه تبعاتی برای اقتصاد ایران داشت؟

از روز اول اعتقاد داشتیم که این طرح باید سه ساله اجرا شود و هر چه این طرح را سریع تر اجرایی می کردیم، هزینه هایی که به کشور تحمیل می شد، کمتر می گردید. در حال حاضر در سال ۹۸ قرار داریم و همچنان بین دولت و مجلس درباره هدفمندی یارانه ها اختلاف وجود دارد. شما می بینید که دولت طرحی را درباره بنزین تهیه کرده است. اینکه می گویم دولت، به نظر می آید که فقط بخشی از این دستگاه موافق این طرح است اما در هر صورت این طرح در قالب بودجه به مجلس پیشنهاد شده است ولی مجدداً مجلس آن را رد کرده یعنی ما در سال ۹۸ هم موضوع اصلاح حامل های انرژی و بحث سهمیه بندی انرژی که در سال ۸۶ هم یک موضوع سیاسی در اقتصاد ایران بود را داریم که همچنان یک موضوع اساسی در اقتصاد ایران است. ما باز هم نمی توانیم شاهد شکل گیری تفاهمی باشیم. این بزرگترین اشکال ماست که نمی توانیم درباره طرح های بلندمدت به تفاهم برسیم و حاضر نیستیم طرح های بلند مدتی که ممکن است در کوتاه مدت برای دولت و مجلس هزینه داشته باشد را بپردازیم. این فضای فقدان تصمیم گیری در موضوع اساسی در کشور بسیار خودش را

توان این طرح نبود. دولت چطور و یا چه مکانیسمی به این عدد رسید؟

میزان یارانه نقدی اولیه طرح باید مؤثر می بود. یعنی باید خودش را در درآمدهای عامه مردم نشان می داد. به عبارت دیگر باید زخمی از مردم را چاره می کرد. بنابراین تلاش آن زمان ما این بود که گام اصلاح قیمت ها به اندازه ای باشد که از این طریق درآمد اجرای طرح حاصل شود. یکی از محاسبات اصلی طرح نیز میزان درآمد حاصل از اصلاح قیمت حامل های انرژی بود. برای مثال در آن زمان مصرف بنزین در سال ۱۳۸۶ به حدود ۸۵ میلیون لیتر در روز رسیده بود. با اجرای طرح سهمیه بندی به قیمتی کردن بنزین، مصرف بنزین قبل از اجرای طرح به حدود ۶۵ میلیون لیتر در روز رسیده بود. خب در آن سال ما قیمت سهمیه بندی را به ۴۰۰ تومان و قیمت آزاد را به ۷۰۰ تومان رساندیم. برآوردهای ما از کشتش های تقاضای بنزین نشان می داد که میزان مصرف بنزین با قیمت آزاد کاهش خواهد یافت. لذا با حاصضرب مصرف قیمت، درآمد اولیه حاصل از فروش بنزین را به دست آوردیم.

در آن روزها با فروض متفاوت قیمتی، سناریوهای مختلفی را طراحی کرده بودیم که در هر سناریو درآمد طرح متفاوت بود. البته روش دومی هم برای محاسبه درآمد طرح داشتیم که از سمت میزان فروش نفت خام اولیه توسط دولت به وزارت نفت بود. البته باید از درآمد حاصله اقلامی مانند مالیات بر ارزش افزوده بر حامل ها که عدد بسیار بزرگی بود (بنزین در

باید میزان تورم و حتی میزان مصرف و کاهش آنها از هر حامل و هر سناریو را نیز ارزیابی می کردیم تا بتوانیم میزان سود یا زیان هر دهک از اجرای طرح را برآورد کنیم. زمانی که به ۳ سناریوی نهایی رسیده بودیم، معادل ۸۱ هزار تومان برای هر نفر به حساب مردم واریز شد، ولی اعلام نشد این رقم برای چندماه است. یعنی کسی نمی دانست این رقم برای یک ماه یا دوماه یا سه ماه است. اگر سه ماه بود، رقم یارانه برای هر فرد ۲۷ هزار تومان و اگر دو ماه بود سهم هر نفر ۴۰۵۰۰ تومان می شد.

برآورد ما در سناریوها برای بهترین حالت کسب درآمدی حدود ۴۰ هزار تومان و البته در سناریویی نیز ۲۵ هزار تومان بود. در شروع طرح اعلام شد که این رقم برای دو ماه است، یعنی به ازای هر ماه ۴۰۵۰۰ تومان یارانه نقدی به فرد پرداخت می شود. رئیس جمهور بعداً معادل ۵ هزار تومان تحت عنوان یارانه نان نیز به این رقم اضافه کرد و رقم ۴۵۵۰۰ تومان نهایی شد. البته این رقم اندکی بیشتر از برآوردهای ما بود و مشکلاتی را در نقدینگی و تعادل آن به وجود آورد.

طراحی ۲۰ سناریو برای هدفمندی یارانه ها

تعداد سناریوها نیز حدود ۲۰ سناریو بود که در روزهای آخر به ۳ سناریوی نهایی نزدیک شده بودیم. تمام محاسبات و سناریوها نیز کاملاً مرحله به مرحله بود و محاسبات آن نیز در معاونت اقتصادی انجام می شد و در جلساتی با حضور رئیس جمهور و اعضای طرح تحول که تعداد محدودی از وزرا در آن حضور داشتند، ارائه شد. البته علاوه بر محاسبات فوق، در جدولی جداگانه اثرات هر یک از سناریوها را در قالب مدلی که در معاونت اقتصادی وزارت اقتصاد طراحی شده بود بر ۱۰ دهک درآمدی می سنجیدیم، یعنی با آن قیمت ها و یارانه ای که برمی گردانیم می خواستیم ببینیم کدام یک از دهک ها منتفع و کدام یک متضرر می شوند. البته برآوردهای صورت گرفته برآوردهای مشکلی بود چون باید میزان تورم و حتی میزان مصرف و کاهش آنها از هر حامل و هر سناریو را نیز ارزیابی می کردیم تا بتوانیم میزان سود یا زیان هر دهک از اجرای طرح را برآورد کنیم.

واریز یارانه ۸۵ هزار تومانی

برش

آن موقع تعدادی از نمایندگان موضوع پرداخت مبلغی نقدی به مردم را مطرح کردند. نظرشان این بود حالا که فشار تورم افزایش یافته و در آستانه عید هستیم، مبلغی به صورت نقد به مردم بپردازیم. آقای احمدی نژاد هم از این طرح استقبال کرد و قرار شد که پیشنهاد شود تا با دستور رهبری مبلغی از صندوق توسعه ملی به این کار اختصاص یابد؛ این همان طرحی بود که به عیدانه معروف شد. آن زمان بنده علاوه بر مسئولیت یارانه ها، ریاست هیأت عامل صندوق توسعه را نیز برعهده داشتیم. دستور رهبر معظم انقلاب نیز پرداخت وام سه ساله به دولت بابت اختصاص به عیدانه بود که انجام شد و آقای بهروز مرادی رئیس وقت سازمان برنامه تعهد کرد که این مبلغ را طی ۳ سال به دولت بازپرداخت کند. در بودجه سال ۹۲ نیز یک سوم این مبلغ پیش بینی و به حساب صندوق واریز شد لذا در تاریخ پنجم اسفند ماه سال ۹۲ به حساب هر فرد مبلغ هشتاد و پنج هزار تومان واریز گردید.